

GT-forskning och annan forskning kring ANE-texter

Studier om ANE (Ancient Near East) har ju fått mer och mer källmaterial att jobba med. Innan medlet av 1800-talet hade man egentligen bara Bibeln att jobba med, men från medlet av 1800-talet fick man Assurbanipals bibliotek tillsammans med andra Assyriska fynd, El Amarna tavlorna 1887, de sumeriska tavlorna från Nippur 1889-1900, de Hittitiska arkiven från Boghas-Köy 1906, Nuzi-tavlorna från 1920, Ugarit 1929 och 1948, Mari arkiven 1936 osv. Utöver dessa en växande mängd material från Egypten.¹

I dessa studier har fakta fått ha tyngdpunkten och de teorier man haft ha fått anpassa sig till den växande mängd empiri man fått tillgång till.

Forskningen kring ANE material i övrigt och Biblisk forskning har förvånansvärt nog bedrivits utgående från divergerande principer enligt Kitchen². Orientalisterna har arbetat utgående och styrda av källmaterialet och den gammaltestamentliga forskningen styrda av idealistiska teorier givna på 1800-talet. Ett exempel han lyfter fram är att man inte har det minsta fragment av något av de antagna dokumenten J, E, P, D.

Jag anser det än mer anmärkningsvärt att det inte ens finns verifierat någon polemik av något slag där åtminstone olika skolor med sina skilda versioner på något sätt skulle polemisera mot eller ens diskutera eller nämna olika versioner. Inte heller Qumran har gett det minsta fragment som skulle stöda den här teorin. Med den kultiska renhetsiver som verkar ha genomsyrat komuniteten är det ytterst förvånande att man inte hittat den minsta del av någon "P-version".

Problemet är att vi inte har dokument som är äldre än 300-talet f.Kr som är bevarat. Eftersom man skrev på papyrus eller pergament vars livstid är mycket begränsad och inte på lertavlor som mycken annan ANE-litteratur har man inte funnit äldre manuskript och det finns inte heller någon realism i att vänta sig att finna sådana. Det man däremot hittat är mängder av sigill som en gång inneslutit texter skrivna på papyrus, men det enda som återstår av det materialet är lite fiber inne i sigillet. Frånvaron av oemotsägligt empiriskt bevismaterial för eller emot olika hypoteser har lämnat fältet fritt för ett ibland rätt vildvuxet teoretiserande inom gammaltestamentlig forskning³.

¹ Kitchen 1966, 22.

² Kitchen 1966, 23.

³ Kitchen 1966, 23.

Från den omgivande ANE-litteraturen finns källmaterial som är i trakten av 2000 f.Kr. som t.ex. historien om Sinuhe som är komponerad ca 1900 f.Kr. och manuskript existerar från ca 1800 f.Kr.⁴

Såväl geografiskt, historiskt som kulturellt är ANE gamla testamentets värld och dess texter bara en del av ANE-litteratur och gamla testamentets material behöver sättas in i den fulla omgivande kontexten av kultur, litteratur, lingvistik, religion m.m.⁵

En enorm utmaning har varit och är att det är så få gammaltestamentliga forskare som själv kan behärska de språk som ANE-texterna är skrivna på. Det finns inte heller på samma plats arkeologisk och teologisk expertis. Det här är en ofrånkomlig utmaning, men situationen blir bättre och bättre med alltmer material som översätts till allmänt förstådda språk.⁶ Inte desto mindre kvarstår problemet med att inte förstå skriften i original och de val som översättaren varit tvungen att göra osv.

Med dessa begränsningar har ändå mycket intressant fåtts fram av komparativt intresse. Kitchen nämner de sociala vanor som beskrivs i historien om patriarkerna finner paralleller i material från 18-1400 talet f.Kr, inte från situationen under det första millenniet. Avsnittet i Genesis 23 där Abraham köper sin gravplats har sina närmaste paralleller i Hittitiska lagar som föll i glömska efter det imperiets fall ca 1200 f.Kr osv. Kitchen menar att om det i övrig orientalisk forskning kommit fram motsvarande fakta skulle det ha lett till att man övergivit teorier om att dessa texter är skrivna under det första millenniet som dokumenthypotesen menar. Men så har inte skett i gammaltestamentlig forskning⁷. Det bör påpekas att en lång muntlig förhistoria för de bibliska texterna tillerkänns av många som inte begränsar de fakta som texten beskriver till att härstamma från det första millenniet⁸.

Normal praxis inom forskning inom området i övrigt är att man utgår från att historiska fakta som texten för fram är tillförlitlig om det inte finns klara konkreta bevis eller åtminstone starka indicier att anta att så inte är fallet⁹.

Negativa bevis har i vanliga fall inget värde. Det betyder t.ex. att man accepterar att den egyptiska 14:e dynastin bestod av 76 kungar enligt vad som presenteras i en text som är ca 500 år yngre. Man har knappt hittat något av dessa namn i samtida texter från den tiden, men inte desto mindre accepterar man den. Det innebär om man överför det på bibliskt material att en person som Abraham skulle accepteras som historisk även om hans person inte nämns i samtida dokument.¹⁰

⁴ Kitchen 1966, 23.

⁵ Kitchen 1966, 24.

⁶ Kitchen 1966, 24-25.

⁷ Kitchen 1966, 25.

⁸ Friedman 1997 & 2003.

⁹ Kitchen 1966, 29.

¹⁰ Kitchen 1966, 31.

Litteratur

Friedman, R. E.

1997 Who wrote the Bible? HarperCollins Publishers. New York.

2003 The Bible with Sources Revealed. A New View into the Five Books of Moses. HarperCollinsPublishers. New York.

Kitchen, K. A.

1966 Ancient Orient and Old Testament. InterVarsity Press. Illinois.

1977 The Bible in Its World. Wipf & Stock Publishers. Eugene.